

маніття і Паневропейської стратегії збереження біологічного і ландшафтного різноманіття. Розглядаються типологічні і територіальні аспекти збереження ценогічної різноманітності лісів і підкреслюється необхідність врахування та охорони динамічної ценорізноманітності, тому що саме вона забезпечує процес природного відновлення лісів. Автори пропонують удосконалений варіант класифікації природно-заповідного фонду України у зіставленні з підходами Міжнародної спілки охорони природи. Формулюючи концепцію охорони лісів України, автори залишаються реалістами і чітко визначають та детально аналізують умови прогресивного розвитку природно-заповідної справи в Україні: соціальні, екологічні, історичні, правові і наукові. Найсерйознішою перешкодою для реалізації завдань охорони лісів є сучасна соціально-економічна криза. За останні 10 років населення України скоротилося на 2,3 млн осіб, матеріальний стан громадян у середньому в 60 разів нижчий, ніж у розвинених країнах світу, що за напруженого бюджету держави робить мізерними внески в охорону природи. Приватний бізнес поки не усвідомив необхідність підтримки екологічно чистого природного середовища.

У розділі 4 (автор С.Ю. Попович) надано характеристику лісів природно-заповідних територій. Обговорюється репрезентативність біорізноманітності лісів у природно-заповідному фонді України і на прикладі основних природно-заповідних об'єктів оцінюється стан лісів, розташованих у їх межах.

Розділ 5 (автор П.М. Устименко) присвячений раритетному біофонду заповідних лісів. Автор доводить, що із трьох сучасних методів класифікації рослинності — фітоценотичного, типологічного і флористичного — при розв'язанні задач охорони лісів доцільно використовувати фітоценотичний варіант класифікації як методично найбільш розроблений і зручний під час польової роботи. Виділено вісім діагностичних ознак фітоценозів, на основі яких доцільно проводити синфітосозологічну оцінку лісових асоціацій. Пропонується ефективний оригінальний індекс інтегральної оцінки природоохоронної цінності фітоценозів. Проаналізувавши раритетність лісового фітоценофонду, автор дає характеристику 99 раритетних видів судинних рослин, 8 видів лишайників і 19 видів грибів. У раритетному фітоценофонді аналізується 161 лісова асоціація. У цілому цей розділ дуже насичений оригінальним фактичним матеріалом.

У шостому розділі (автори С.Ю. Попович і Я.І. Мовчан) розглядаються ліси проектованої національної екологічної мережі. Розділ складається з двох частин. У першій — теоретичній — розглянуто наукові підходи і принципи включення фітоценозів до неї і чітко формулюються шість вимог, яким має відповідати система лісових природно-заповідних територій, що входять в цю мережу. У другій частині наводиться характеристика лісів як елементів проектованої екологічної мережі.

У розділі 7 (автори С.Ю. Попович, П.М. Устименко, С.В. Зібцев і М.П. Стеценко) на основі системного підходу розглядаються режими охо-

рони лісів в умовах абсолютної та регульованої заповідності й заказника. Надано рекомендації щодо організації моніторингу в лісах, що охороняються, і запропоновано сучасну методику ведення кадастру заповідних лісів.

У восьмому розділі (автори П.В. Кравець, П.І. Лакида, О.М. Колосок) розглядається державне управління лісовим фондом України. Автори пропонують дуже цікаву схему розподілу функцій державного управління лісами між основними органами влади, а також виділяють функції законодавчі, контролюючі, підтримки та функції власників лісу. Коротко зазначені джерела фінансування управління лісовим фондом.

У заключному розділі 9 (автори С.Ю. Попович, П.В. Кравець, П.І. Лакида, О.М. Колосок) розглянуто менеджмент лісів у аспекті теоретичних і методичних підходів. Пропонуються дев'ять критеріїв оцінки стану лісів і в їх рамках — індикатори стану. Автори розумно враховують як глобальні, так і регіональні структурно-функціональні особливості лісового покриву України.

У післямові редактор монографії акад. Ю.Р. Шеляг-Сосонко підкреслює необхідність охорони лісів України, що впливає з її особливого положення на Євразійському континенті. Зазначаючи, що сучасний стан лісів держави і рівень їх охорони не відповідають вимогам стійкого розвитку і рівню соціально-економічного статусу України на початку XXI ст., автор виділяє дев'ять критичних питань, вирішення яких дозволить Україні ефективно вирішити весь комплекс проблем, пов'язаних з оптимізацією лісового фонду і його охороною.

Рецензована монографія, безумовно, є вагомим внеском у сучасне лісознавство. У ній розкрито ряд актуальних проблем, а для багатьох із них знайдено ефективні шляхи вирішення. Книга має лише один «недолік» — вкрай обмежений наклад у 500 примірників, що є явно недостатнім навіть для спеціалістів цієї галузі, не кажучи вже про вищі навчальні заклади і громадські екологічні організації. Треба також сподіватися, що організатори і редактор видання розуміють необхідність підготовки і публікації аналогічних монографій по луках, болотах та інших природних біомах України.

Ю.А. ЗЛОБІН, В.Г. СКЛЯР